

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2003 [2004]	R. XLVI (LIX)	T. 2 (21) Cz. II	s. 197–199
------------	--	-------------------------	------------------	------------------------	------------

Program wychowawczy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich, red. Stanisław Gancarek Częstochowa 2000, ss. 147

Książka pod redakcją ks. Stanisława Gancarka powstała jako odpowiedź na potrzebę ostatniej reformy szkolnej, w której stosunkowo nowym zadaniem stało się przygotowanie programu wychowawczego, mającego zawierać całościowy opis zadań wychowawczych szkoły. Ukazała się ona w serii: Biblioteka „Niedzieli” „Tygodnika Katolickiego”, tom 106.

Przedstawiony program został opracowany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich, które ma bogate, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu tego rodzaju szkół na różnych poziomach: podstawowym, gimnazjalnym i licealnym. Jak podkreśla w przedmowie Arcybiskup Metropolita Częstochowski, kluczowe miejsce zajmuje w nim ewangelia i oparta na niej katolicka pedagogika, czerpiąca swą inspirację ze wskazań Soboru Watykańskiego II. Program ten odwołuje się do rzeczywistości postrzeganej oczami wiary, do chrześcijańskiej wizji rzeczywistości świata i człowieka, w której podstawę stanowi najwyższa prawda, że we wszystkim obecny jest Bóg.

Podstawową literaturę pracy stanowią: 1) *Katechizm Kościoła Katolickiego*; 2) pozycje Ruchu Rodzin Nazaretańskich (katolickiego ruchu w Kościele Katolickim) – zeszyty z serii „Ku nowej ewangelizacji” oraz zbiór zeszytów pt. „Zawierzyć się Opatrzności Bożej”; 3) dokumenty Kościoła poruszające kwestie wychowania – Soboru Watykańskiego II *Deklaracja o wychowaniu chrze-*

ścijańskim oraz Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*.

Wydawać by się mogło, sugerując się tytułem publikacji i treścią przedmowy, że książka adresowana jest do osób związanych ściśle ze szkolnictwem katolickim. Pokusiłabym się jednak o stwierdzenie, iż ma ona wymiar uniwersalny. Dlatego też przedstawiając jej zawartość, skupię się najpierw na zagadnieniach, których przybliżenie może okazać się wartościowe dla każdego, niezależnie od wyznawanego światopoglądu.

Obszerną część pracy poświęcono omówieniu roli środowiska szkolnego, rozpatrywanego jako wspólnota: uczniów, rodziców, nauczycieli, wychowawców i administracji szkolnej. W następujących po sobie kolejno rozdziałach scharakteryzowano poszczególnych członków tej społeczności szkolnej. Na uznanie zasługuje tu podkreślenie czynnego uczestnictwa ucznia w wychowaniu: „[...] nie można wyobrazić sobie prawdziwego wychowania bez decydującego wkładu samego podmiotu wychowania, który działa i reaguje dzięki swej inteligencji, wolności, woli i skomplikowanej sferze emocjonalnej. W konsekwencji proces wychowawczy nie postępuje naprzód, jeżeli uczeń nie podejmuje współdziałania” (s. 23).

Rozdział *Rola rodziców* to doskonały poradnik dla rodziców, którzy jakże często w obecnej rzeczywistości w pogoni za pieniądzem zapominają o obowiązkach rodzicielskich, w nadmiarze obarczając nimi szkołę. Często też zbyt mocno ingerują w życie dzieci, uznając dziecko za „swoją własność”. Proponuje się tu „złoty środek” właściwej miłości rodzicielskiej: „Prawdziwa miłość wyraża się w wychodzeniu naprzeciw potrzebom drugiego człowieka, aby dopełnić go w tym, co jest dla niego najcenniejsze. Jest ona pragnieniem, żeby uczynić kochaną osobę w pełni szczęśliwą, a nie – żeby siebie samego uczynić szczęśliwym przy jej pomocy” (s. 35–36).

Wychowawcom i nauczycielom program przypomina, że godność ucznia wymaga głębokiego szacunku we wzajemnych kontaktach. Czytamy, iż idealnym punktem wyjścia w pracy wychowawczej jest akceptacja słabości swoich i słabości wychowanków; a zgoda na swoje ograniczenia, przejawiająca się w poczuciu humoru, to gwarancja demaskowania pozornych wartości, którymi nauczyciel często kieruje się w działalności szkolnej, oraz podstawa dostrzeżenia sensu swej pracy. Na uwagę zasługuje tu również podkreślana wielokrotnie sprawa indywidualnego kontaktu z młodym człowiekiem jako metody wychowawczej, która powinna być podstawą w pracy nauczyciela wychowawcy.

Wydaje się, że nie przypadkiem członków społeczności szkolnej przedstawiono w następującej kolejności: najpierw uczniów stanowiących główny podmiot formowania człowieka, następnie rodziców jako pierwszych wychowawców, a na końcu nauczycieli, którzy wspomagają dzieci w pojmowaniu ich człowieczeństwa.

Kolejne kwestie, które przybliży książka, mające również charakter uniwersalny, dotyczą zajęć pozalekcyjnych, zagadnień wychowania społecznego i patriotycznego. Pozalekcyjne życie szkolne powinno, zdaniem zespołu redagującego program, służyć przede wszystkim życiowej edukacji uczniów. Sprzęgnięte jest więc ono również z wychowaniem społecznym i patriotycznym. Wśród elementów składających się na wychowanie społeczne wymienia się tu głównie: 1) okazywanie uznania i szacunku prawowitej władzy, o ile troszczy się ona o dobro wspólne społeczności; 2) poczucie i przestrzeganie dobra wspólnego, rozpatrywanego w kontekście wspólnoty ludzkiej i szkolnej. Cenną wartością, na którą zwraca się tu uwagę, jest patriotyzm, który kształtuje właściwe postawy obywatelskie, a który niestety zanika w świadomości młodych. Patriotyzm bowiem uczy życia dla ideałów, pomaga przekraczać siebie i zwracać się ku dobru wspólnemu, jakim jest ojczyzna.

Omawiana praca skierowana jest również do wszystkich, którzy pragną pogłębić swe życie wewnętrzne, którzy poszukują sensu życia, jego głębi, oraz do tych, którzy w swoim życiu pragną kierować się jakością, a nie ilością doznanych „wrażeń” duchowych. Treści te możemy określić jako przewodnik życia wewnętrznego. Dla osób poszukujących Chrystusa szczególnie cenna okazać się może część: *Wychowanie religijne i życie wewnętrzne*. Wskazówki związane z badaniem swego sumienia, ocena swoich postaw, motywów swojego postępowania i towarzyszących im emocji, jakie rodzą się w sercu człowieka na skutek uczestnictwa w takich, a nie innych, wydarzeniach, ukierunkowane są głównie na: modlitwę, eucharystię i spowiedź.

Zaletą książki jest niewątpliwie katechizmowy układ zapisu treści, co pozwala na sięganie do poszczególnych fragmentów i rozważanie ich. Fragmenty te, pomimo że wydobyte z pewnej całości zagadnienia, stanowią jednocześnie same w sobie pewną zwartą myśl.

Wydaje się, że pozycja może wzbudzać duże zainteresowanie wśród osób związanych z wychowaniem nie tylko w szkołach katolickich, ale również we wszystkich innych placówkach uczestniczących w procesie wychowania oraz wśród tych, którzy poszukują prawdziwej miłości – Chrystusa. Zastanawiam się więc, czy nie warto byłoby zmienić tytuł, którego aktualne brzmienie może ograniczać krąg odbiorców tylko do szkół katolickich.

Aldona Zakrzewska